

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PIGTRAAD

NR. 5 · MAJ 1956

II. ÅRGANG

HENRY SCHMIDT

Malerier en gros
Ny adresse og telefon:
Godthåbsvej 109 A,
Fasan 746

AXEL NIELSEN & SØN

Bogtrykkeri
Vesterbrogade 41 B

CHRISTIAN CRÜGER & CO. A/S

Amagertorv 29
København K.

ARVID ELSTOFT

Statseksam. ejendomsmægler
V. Voldgade 90 — Minerva 1818

HEINR. JESSEN & CO.

Tlf. Bella 96-496 — Brønshøj

»DET LEVENDE LYS«
Asp Holmblad
Blegdamsvej 104

DANSK SKOVFORENING

Sekretariat
Vester Voldgade 86
København V.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—16).
Telf.: Om dagen Minerva 1336 om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlem.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2 nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

BESTYRELSE*Forretningsudvalget:*

Formand: Konsul, sagfører, Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Militærattache, Fl. B. Larsen, Stockholm.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund, Ordrup 5075.

Sekretær: Pastor Poul Riis, Rosenvængets Sidealle 5, Kbhvn. Ø.
Tria 3101.

Den øvrige bestyrelse:

Damtoft, Aage E., præst, Vesterbro 76, Ålborg. Fosmark, Johs., overlærer, Redaktør af Pigtråd. Slagelsegade 9, 2., Kbh. Ø., Øbro 8537. Holt, Paul, seminarieforsøger, cand. mag., Århus. Jespersen, Otto, landsretssagfører, Søndergade 72, Århus. Johansen, P. A., arkitekt, Bernstoffslunds Allé 80, Charlottenlund. Kjeldsen, K., oberstløjtnant, Odense. Kæraa, Leo, tandteknikermester, Banegårdspladsen, Århus. Leth, O., bibliotekar, Johnstrupsvej 8, Sorø. Loft, Johs., gas- og vandmester, de Mezasvej 18, Århus. Mahler, P. E., førstelærer, Nr. Søby Skole, Nr. Søby, Fyn. Møller, Poul, fabrikant, Skive. Næsted, Børge, læge, Sadolinsgade 9 st. th., Odense. Olesen, Otto W., boghandler, Randers. Olesen, O., kontorchef, Grønnegade 18 A, Herning. Rambusch, H., landsretssagfører, Kongensgade 49, Esbjerg. Schmidt, Otto, prokurist, Kolding. Thestrup, K. (M. F.), dommer, Herning.

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling, St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—16) Minerva 1336.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2. sal, København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17,30—18,30).

FORRETNINGSFØRER

Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

Hak Jørgensens Bogtrykkeri, Ejby pr. Glostrup.

Forsidebilledet: Vi har lige fejret 4-maj-dagen og benytter lejligheden til at bringe dette smukke billede af facaden på 4-maj-kollegiet på Frederiksberg. Indsamlingerne på 4. maj-dagen 1947 skaffede 3½ million. Deraf var den ene fra blomsterfonden. For pengene rejstes flere frihedskollegier.

Stilfærdig 4.-maj-dag

Befrielsesbudskabet saboteret af Statsradiofonien

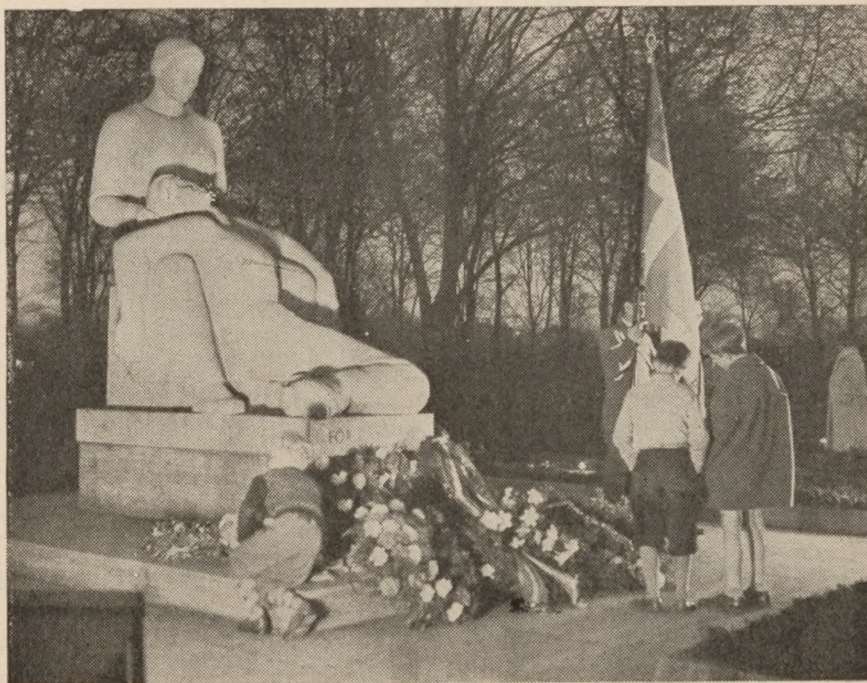
Churchill-statuen har midlertidig sin plads ved 4. maj-kollegiet på Frederiksberg. Når frihedsmuseet rejses, skal den flyttes dertil. Den er skænket af en komité, der på denne måde har ønsket at hylde den store engelske statsmand for hans indsats for Danmarks befrielse.

11-årsdagen for Danmarks befrielse fik i år et ret stilfærdigt forløb. Hvad der prægede dagen, var lyse-
ne i vinduerne. De strålede både fra små og store hjem. Men det var i år mere varieret, hvad man havde gjort ud af dagen med hensyn til at lade glædeslysene kaste glans over befrielsesaftenen.

Vejret var overordentlig skønt og smukkeste af alle mindepladser var sikkert Ryvangen. Blomsterne stod i et pragtfuldt flor, og hele dagen var der en strøm af mennesker til og fra mindelunden.

Lidt før mørkets frembrud tændte Kammeraternes Hjælpefond lys på alle gravene, både på gravene ved det store mindesmærke, ved gravene for kammeraterne fra kz-lejrene og ved mindetavlerne over de mange, der ikke er fundet igen.

Det blev overordentlig smukt. Ved mørkets frembrud blev det hele endnu skønnere, da projektørerne tændtes og kastede et stilfuldt skær over det store monument. Fanevagter fra Kammeraternes Hjælpefond stod ved siden af monumentet hele aftenen med den store og smukke fane.

4. maj-dags aften havde Kammeraternes Hjælpefond stillet projektører op foran monumentet i Ryvangen. I projektørlyset stod fanevagterne trofast hele aftenen, mens de mange tusinde besøgende frit kunne gå rundt, hvor de havde lyst til at færdes. Det var en meget skøn aften.

Alt i stål

SIGURDSGADE 41 — KØBENHAVN N — TELF. ÆGIR 4545

Petersen, Møller & Hoppe
Skt. Annæ Plads 18
København K.

H. Lundbeck & Co. A/S

Informations-afdeling

København

Dansk Forsølvningsanstalt
Solbjergvej 24,
København F.

AUG. BORGEN

Assurance

Højbro Plads 5

C. 2288

Det var tydeligt, at de mange besøgende var grebet af stedets skønhed og mellem 15.000 og 20.000 mennesker fandt i løbet af aftenen ud til mindelunden. Man kunne frit gå rundt overalt. Der var ingen afspørringer, ingen ordensbetjente, udover de traditionelle opsynsmænd, der jo skal være der. Alle var grebet af stedets højtid, enkeltpersoner kom med blomsterbuketter, grupper kom og nedlagde kransen. Det hele gik så stille, så ægte dansk til.

Men det viste sig, at henved 30 ikke var husket med buketter. Dette blev rettet op dagen efter, da Kammeraternes Hjælpefond forsynede de glemte grave med en lille frisk blomsterbuket. Nu var de alle husket. Og det har vi jo også lovet hinanden flere gange, at de må ikke blive glemte, og at ingen må blive glemte.

Statsradiofonien havde i år ønsket ikke at transmittere højtideligheden ved den ukendte kz-lejrfanges grav ved Helligåndskirken. Man havde heller ikke ønsket at transmittere frihedsbudskabet, som det lød fra London 4. maj 1945.

Mange vrede lyttere ringede til statsradiofonien eller til dagbladene og protesterede.

Fra radioens side erklærede man, at man i fjor udsendte budskabet for 10. gang og nu ville holde en pause, for at værdien af de historiske ord fra 1945 ikke skal blive forringet ved mange gentagelser. Det er dog ikke radioens mening aldrig mere at sende budskabet.

Der var dog flere gode udsendelser. Således faldt transmissionen af Kaj Munks: »Niels Ebbesen« godt ud, og flere af den helt unge generation lyttede med stor interesse.

Fjernsynet havde en ypperlig 4. maj-udsendelse: I en god sags tjeneste. Filmen skyldtes Inger Larsen.

Den formede sig som samtaler med fem mennesker, der på den ene eller anden måde blev ramt af besættelsen og krigen, men som takket være Frihedsfonden nu kan føre en menneskelig tilværelse. Ind imellem samtalerne var der gode optagelser af episoder fra krig og besættelse, sabotagehandlinger, flyverangreb, frihedsjubel etc., fint og rigtigt kædet sammen.

Ud over hele landet blev dagen fejret på forskellig vis, og forløbet tyder på, at Danmarks befrielse ikke er gået i glemmebogen, men vil blive højtideligholdt mange år ud i fremtiden.

Som noget nyt kom et islet fra en skole. Det var fra den nye Holbergskole i København. Den ligger ude ved Emdrupvej og har en frisk og initiativrig leder. Hver af skolens elever havde forud givet en tiære, og for det samlede beløb købtes lys, der på befrielsesaftenen strålede fra vinduerne og samlede mange men-

nesker, der glædede sig over det smukke syn.

De mange administrationsbygninger på Slotsholmen i København lå fuldkommen døde og mørke hen. Selv fra Christiansborg strålede ikke eet lys. Tænk, hvor festligt det ville have været, om man fra landets fornemste bygning havde fulgt børnenes eksempel og stilfærdigt havde ladet lysene fra Christiansborg fortælle, at man heller ikke her havde glemt, at denne dag egentlig var årsagen til, at man fra Christiansborg også i dag kan udføre et arbejde i den danske befolkning, båret af demokratisk tankegang og praksis.

Tilbage bliver som malurt i glædens bæger Statsradiofoniens erklæring om, at man ikke vil gentage befrielsesbudskabet for ikke at forringe det. Det er en kedelig forklaring. Gode og store ting forringes allerbedst ved at de går i glemmebogen.

Tænk om en far eller mor sagde

Karakteristisk situation fra 4. maj-dagen: Hun har tændt lysene, hun glæder sig over dem og lader tankerne gå til sønnen, som ofrede livet, for at Danmark kunne opleve denne dag.

KGL. HOF-MØBELFABRIKANT
C. B. Hansens Etablissement

Bredgade 32
København K.

AMATYS

HOLMEGAARDS GLASVÆRK A/s

Nyhavn 12 - København K.

DUNLOP

DUNLOP RUBBER CO. A/s

Vennemindevej 30

København Ø.

På 4. maj-dagen tændte Kammeraternes Hjælpefond lys på gravene i Ryvangen. Ved mindestenen for de, der døde i tyske kz-lejre, var lysene stillet i rundkreds, og mange flekkedes om lysene.

til deres børn: I må endelig ikke bede jeres fadervor hver aften. I vil slide på det og forringe det.

Statsradiofonien kan nok ofre de få minutter, befrielsesbudskabet tager af udsendelsestiden, og det er

givet, at mange af lytterne savnede det, og at man godt een gang om året kan tåle at høre gentagelsen af den vidunderligste radioudsendelse, der overhovedet har været fra nogen station.

F-k.

Kampen mod tyskerne i forsamlingshusene

Radio-udsendelse om særegne »litterære aftener«

Kampen mod tyskerne under besættelsen antog mange former. Een, og måske ikke den mindst vigtige, gjaldt det åndelige beredskab, hvorved viljen til modstand på andre felter blev vakt eller øget.

Blandt de mange, der virkede i denne gode sags tjeneste, var litteraturkritikeren dr. phil. Jens Kruuse fra Århus og »Boghøkeren fra Askov«, boghandler Niels Pedersen. Sammen drog de rundt i de jyske forsamlingshuse og indbød til »Litte-

rære aftener«. Programmet for disse underholdninger var dog lidt særegent. Med den gode vilje, der altid var til stede ved sådanne lejligheder, kunne hvert nummer nemlig tillægges en skjult eller symbolsk hentydning til dagens aktuelle problemer.

Statsradiofonien havde bedt de to »Rejsende i litteratur« komme til mikrofonen den 5. maj for at genskabe lidt af stemningen fra denne »Krig i forsamlingshusene«.

De læste en række af deres bedste »numre«, der i stemning og indhold strækker sig fra den dybeste patos, f. eks. i oplæsningen af Chr. Richards gribende digt »I nød og fare«, til den tostemmige, kostelige gengi-

velse af en scene fra Rabelais' »Gargantua og Pantagruel«.

Udsendelsen var ganske interessant, men den blev alligevel ikke det, man sikkert havde ventet. Een vigtig ting manglede nemlig for at skabe succes, og det var baggrunden. Oplæsningerne foregik med besættelsesmagtens overgreb på danske landsmænd som baggrund, og i en befolkning, der i vid udstrækning var fuld af harme over krænkelser af fundamentale livsrettigheder.

Denne baggrund er der jo lykkeligvis ikke i dag.

Men der er andre, der har høstet tilsvarende erfaring.

Odd Nansen lavede i kz-lejren Sachsenhausen små skuespil, der på glimrende måde afslørede eller latenterliggjorde Quisling og hans bande.

Skuespillene blev opført illegalt i lejren med stor succes — og der har været gjort forsøg på at gentage dem — i Norge efter befrielsen — men det faldt mat ud af samme grund som nævnt før ved omtalen af det danske oplæsningsprogram.

Det er dog ikke meningen at sige noget ufordelagtigt om Jens Kruses og Niels Pedersens radioarbejde. Men der er blot grund til at anføre, at kulisserne er vigtige, og at udsendelser af den art ikke er rigtig egnede i dag. Der må findes på andre ting.

FK.

Ethvert brev bør forsynes med vore smukke mærkater i farve-tryk.

Vi har to at vælge imellem:

1. Bernadotte-mærkatet med hans billede.
2. Kammeraternes Hjælpefonds mærkat.

Begge mærkater foreligger i ark med 25 stk. a 10 øre og fås ved at indsende beløbet til giro 780, Kammeraternes Hjælpefond, St. Kannikestræde 10, København K.

De indkomne beløb går til fondens hjælpearbejde.

Pensions- og Livrente-Institutet af 1919 A/S

Stockholmsgade 45

Telefon C. 1519

København Ø.

Restaurant ZOO

(Bikuben)

Skotøjsfabriken

»DANA«

Klingseyvej 15 B

Damsø 2362 - 2363

RYDMANN

Industriel lakering

Fabrik

153 Kongevej

Virum

Telf. 87 74 74

Jørgen Petersen & Co. A/S

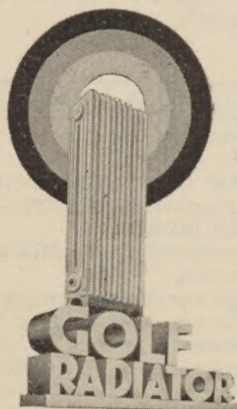
Bernhard Bangs Allé 25

København F.

HAMMERS RESTAURANT

Lufthavnen

Telefon * 50 11 12

Hellerup Kulimport A/S

Tuborg Havn

Søpavillonen

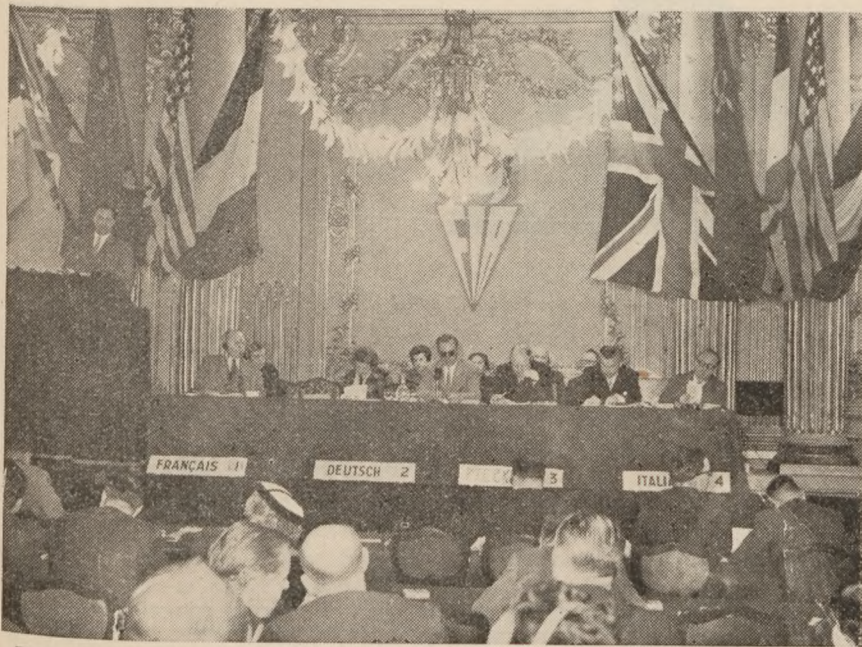
Restaurant & selskabslokaler

Gyldenløvesgade 24

København K.

International kongres i Paris gør status for modstandsbevægelsen i Europa.

Der er grund til optimisme, hævder man. — Kongressen glemte to vigtige problemer

Den internationale forening for tidligere kz-fanger, Federation Internationale des Resistants, også kaldet FIR, åbnede sin kongres den 19. april i Paris. På talerstolen ses generalsekretær André Leroy. De 4 plader tilkendegiver, at man gennem telefonerne kunne få talerne enten på fransk, tysk, russisk eller italiensk.

Paris i april 1956.

Den internationale fangeorganisation FIR, Federation Internationale des Resistants holdt i dagene 19.—22. april stævne for generalrådet.

Dette gentages hvert tredje år, og man samles med repræsentanter fra fangeforeninger fra forskellige lande, så hele kongressen får et internationalt præg.

I de 4 dage var omkring 100 deltagere samlede midt i Paris. De 100 var dels delegerede fra fangeforeninger, dels personligt indbudte og dels observatører.

Man havde bedt Kammeraternes Hjælpefond sende 2 observatører, og man modtog med nogen betænkelighed indbydelsen. Betænkeligheden bestod deri, at FIR undertiden viser et politisk ansigt, og Kammeraternes Hjælpefond kan naturligvis ikke ha-

ve interesse i at slutte op om en sådan aktion.

Men ordet observatør gør jo ikke de deltagende solidariske med stævnet, og det var vel betegnelsen observatør, der gjorde, at arkitekt Kornbeck og undertegnede rejste til Paris.

Selve kongressen var tilrettelagt efter den store linje. Ordførerne kunne vælge mellem 4 sprog: Fransk, tysk, russisk og italiensk. Brugte en taler nu italiensk, blev ordene samtidig oversat til de tre andre sprog og aflyttet af de enkelte kongresdeltagere, der hver især havde et modtagerapparat, hvorpå man kunne indstille til det ønskede sprog, samt en todelt hovedtelefon.

Tonen var præget af venlighed. Fransk veltalenhed fejrede store

triumfer, men iøvrigt blev der talt mange sprog, dog næsten ikke engelsk.

★ Alle modstandsfolk skal forenes

Ved åbningsmødet blev der oplæst en hilsen fra formanden for FIR, oberst F. H. Manches. Han var forhindret i at være til stede på grund af sygdom. Hans hilsen gik stærkt ind for, at alle modstandsfolk forenes.

FIR's generalsekretær, André Leroy sagde bl. a.: Det er vort ønske at forene alle modstandsfolk af alle trosbekendelser i øst og vest. Vi vil forene alle, der kæmper i den nationale kamp og knytte venskab mellem folkene.

Nedrustning er af stor vigtighed. Vi vil værne om friheden. FIR må hjælpe alle modstandsfolk med at sætte deres krav igennem. Nationale og internationale organisationer må forene sig, men alle modstandsfolk kan naturligvis ikke have samme mening.

Digteren Sigfried Einstein talte stærkt mod antisemitismen i Vest-tyskland.

Bonfi, Italien: Vi vil forene alle mennesker med en god vilje.

Dr. Wilhelm Steiner, Østrig: Siden den franske revolutions dage har begreberne frihed, lighed, broderskab været i højsædet. Vi fører en kamp for retfærdighed og menneskelighed. Men der er i mange lande en fare for, at nazismen skal genoplives. Dette overses mange steder.

Vi er en bevægelse, ingen tilstand. Vi er aktivister. Vi er frihedskæmpere, ligegyldigt hvilken konfession vi tilslutter os.

Dr. Beermann, Israel: Folk af vidt forskellige partier har kæmpet skulder mod skulder. Leve freden mellem Israel og Arabien.

★ Den nye generation må kende modstandsbevægelsens idealer

Deltager fra Italien: Vi må opdrage den nye generation til at kende modstandsbevægelsens idealer. Vi må være på vagt overfor bøger, der giver et falsk billede af modstandsbevægelsen.

KØBENHAVN:

NYROPSGADE 18
MINERVA 5843

AARHUS:

LYSTRUPVEJ 50
TELF. AARHUS *78077

Hotel Europa

KØBENHAVN

SKANDINAVISK LINIETRAFIK ^{A/S}

Nyropsgade - København V.

ODIN CLORIUS A/S

Trommesalen 2
København V.

Jul. Gjellerups Forlag

Sølvgade 87 . København

Falcke, Vesttyskland: En del krigsforbrydere vender tilbage fra russisk fangenskab. De fleste stod anklaget i Nürnberg. I vort arbejde hævnes vi meget af, at kun regeringen kender de hjemsendtes navne.

Dr. Schwam: I Vesttyskland er de antifascistiske kræfter stærkere end de andre.

Dirigenten sluttede dagens møder med at fastslå, at modstandsbevægelsen er levende og stærk. De andre tror, vi er døde. Nej, vi er her endnu, og vi bliver her længe. Vi tror på frie mennesker, vi tror på sejren.

★ Fællesskab gennem fælles lidelser

Kl. 17 blev kongresdeltagerne modtaget i ministeriet for tidligere frontkæmpere. Ministeren var forhindret på grund af sygdom, men hans stedfortræder bød gæsterne velkommen. Han talte om det fællesskab, der var opstået gennem fælles lidelser. Vi vil gøre alt for freden og for friheden. Det glæder os at kunne byde så mange velkommen fra så mange forskellige lande i Europa. Vort mål må være at sørge for, at krigen ikke gentages.

Fredag den 20. april åbnede den græske deltager med at overbringe en hilsen. Derefter fulgte den ungarske deltager, der bl. a. sagde: Hos os er krigsforbryderspørgsmålet løst. De store er straffet. De små har fået amnesti.

General Gounderow, USSR, talte om Ruslands tålmodige indsats for freden.

Bormann, Belgien, der var til stede som observatør, fortalte om, hvordan 5 belgiske forbund var fundet sammen i eet. Den internationale forening måtte forstå den nationale situation i hvert enkelt land.

★ Luxembourg vil skabe et videnskabeligt værk for ungdommen

Deltageren fra Luxembourg berettede om de stedlige synspunkter. Man ville ikke ofre den nationale indstilling for den internationale. Vi vil skabe et objektivt, videnskabeligt forsvarligt materiale for ung-

dommen, sagde han. Fra regeringens side er der stillet 6 millioner francs til rådighed for arbejdet.

Pierre Villon, Frankrig: Vi har ret til at være optimistiske.

Lederen af den østrigske regerings krigsarkiv, Frachlisbc, Wien, overrakte en urne med asken fra en massegrav. Han medbragte et historisk værdifuldt materiale om eftersøgningsarbejdet.

Oberregierungsrat Konau, Vesttyskland:

Vor opgave er det humane. Vi skal stille mennesket i midtpunktet. Det kunstelskende menneske har gennem århundreder været det virkelige modstandsmenneske.

Fredag eftermiddag samledes man i grupper og hver enkelt gruppe udarbejdede en resolution, der fastslog hver enkelt gruppes status. Disse resolutioner blev som afslutning på kongressen fremlagt til afstemning.

Om aftenen samledes man i hotellets store sal til en banket, hvortil en del repræsentanter fra den franske modstandsbevægelse var indbudt. Banketten fik et festligt forløb, og der blev holdt forbavsende få og forbløffende korte taler.

Lørdagen startede med overværelsen af den franske dokumentarfilm: »Nacht und Nebel«. Dens franske titel var »Nuit et Brouillard«.

Vi bringer andetsteds i bladet en udførlig anmeldelse af denne rystende film.

På Paris's rådhus blev kongresdeltagerne derefter modtaget af viceborgmesteren. Der var senere lejlighed til at se de pragtfulde sale og de herlige malerier.

Ved Triumfbuen foretog man nedlæggelsen af en kæmpemæssig blomsterdekoration.

Eftermiddagen bød på en bytur i busser, så alle, der endnu ikke havde set byernes by, kunne få lejlighed til det.

Kl. 18,30 var kongresdeltagerne gæster ved en venskabsaften sammen med modstandsfolk fra Paris.

Søndag formiddag var der aflægelse af regnskab samt beretninger fra de forskellige kommissioner.

Foreningen af tidligere modstandsfolk på Amager blev optaget som medlem af FIR.

Under den internationale fangekongres i Paris nedlagde repræsentanter fra forskellige lande en stor blomsterdekoration ved den ukendte soldats grav under Triumfbuen. Til højre ses dr. Wilhelm Steiner, Østrig.

CHRISTIANI & NIELSEN

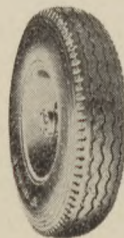

NY TRIBUNE - KØBENHAVNS IDRÆTSPARK

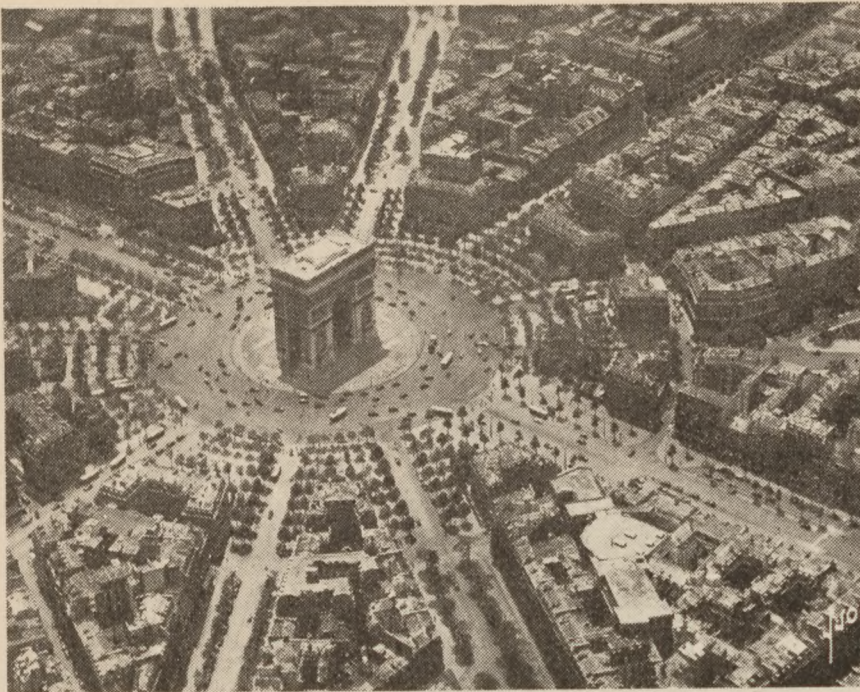
JOSEPH LEVIN & CO.

AKTIESELSKAB

TRELLEBORG

det slangeløse
sikkerheds-dæk
holder længst
og står bedst

De mange veje mødes ved Triumfbuen, under hvilken den evige flamme brænder. Det var her ved Triumfbuen, deltagerne i FIRs kongres samledes og nedlagde blomsterdekorationen.

★ Otte resolutioner forelagt og vedtaget

Der blev nu forelagt ikke færre end 8 resolutioner. Gengivelsen af dem ville fylde mange sider, og vi skal derfor nøjes med at nævne hovedindholdet.

1. Manifest: Modstandsfolk over hele Europa: Slut op i rækkerne!
2. Brev til præsidenten for underkommissionen for afrustning ved UNO: Ingen rafustning uden kontrol, ingen kontrol uden afrustning.
3. Resolution om lovgivning: Retfærdigheden må ske fyldest uden hensyntagen til politik, livsanskuelse og race.
4. Resolution om arkivet i Arolsen: Arkivet skal flyttes fra Vesttyskland til et neutralt land.
5. Kulturkommissionens resolution: Den kulturelle arv, født af modstandsbevægelsen og inspireret af denne, er af afgørende betydning for civilisationens frem-

skridt i Europa og i hele verden.

6. Resolution om mindesmærker og mindedage: De overlevende fra dødslejrene føler det fortsat som hellig pligt at gennemføre mindehøjtideligheder for at hylde deres faldne kammerater.
7. Resolution om den sociale virksomhed: Den sociale gerning er videreført og bør videreføres.
8. Resolution fra den medicinske kommission: Konferencen i København virker stadig og har givet kammerater i andre lande materiale til gavn for lovgivningen.

★

De 4 kongresdage var sluttet. Der var talt meget og meget godt var sagt. Ja, der blev vel ikke sagt noget forkert. Vi vil aldrig mere hane kz-lejre. Det var jo alle enige om. Vi kan ikke fordrage den tyske oprustning. Det er vi jo enige om. Vi ser alle deri en fare for en fredelig fremtid, men når jeg alligevel ikke kan slutte denne omtale af

kongressen i Paris uden et par kritiske bemærkninger, skyldes det, at jeg savnede to ting, der bevirkede, at kongressens billede blev fortegnet, når man går ud fra, at formålet var at tale hele modstandsbevægelsens sag.

Jeg savnede røster, der så nøjternt på udviklingen i Østtyskland. Når man på FIRs kongres sagde mange fæle ting om Vesttyskland, men fortav skævheder i Østtyskland, spørger man uvilkårligt: Hvorfor?

Den klare tale om de tyske kz-lejre sluttede altid med kravet om, at ingen gentagelse måtte finde sted. Under besøget hos de franske modstandsfolk i Paris, fik hver af gæsterne overrakt en medaillon i kobber. Den viste et lejrmotiv og bar påskriften: Aldrig mere igen. Ordene peger både bagud og fremad. Er da i dag kz-lejrssystemet afskaffet? Er det udryddet?

Ak nej! Talrige øjenvidneberetninger foreligger fra folk, der enten er flygtede fra russiske kz-lejre eller er løsladt og derefter er flygtet til vestlande.

Det billede, de giver af russiske kz-lejre, svarer ret nøje til det nøjterne billede af de tyske kz-lejre, som FIR sætter alt ind på at bekæmpe.

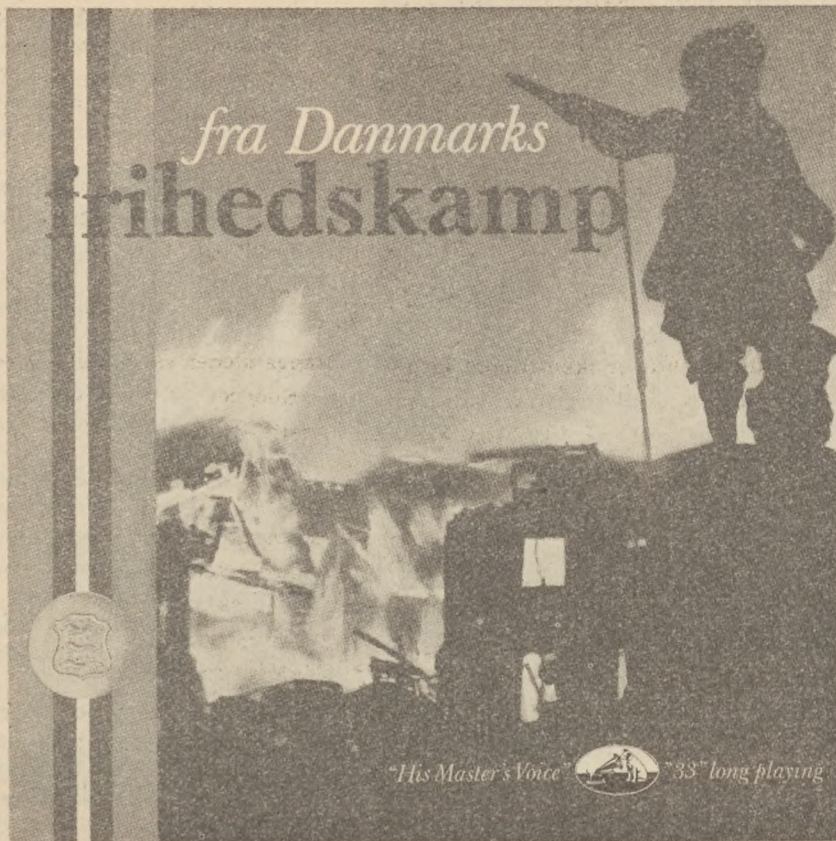
Hvorfor fortier FIR da så flittigt, at kz-lejrssystemet stadig flourerer i Rusland? Hvorfor er ikke bekæmpelsen af disse lejre et vigtigt punkt på en kostbar 4-dages kongres?

Det blev ofte sagt i Paris, at målet var at samle alle modstandsfolk. Vejen til at få dette ønske opfyldt går gennem dette, at FIR tager de to nævnte punkter op og tager en klar stilling ud fra hele modstandskampens ånd.

JOHS. FOSMARK.

★

Dagen efter kongressens afslutning tog en stor del af kongresdeltagerne til Oradour-sur-Glane — Frankrigs martyrbym. Herfra fortsatte man på en uges rejse gennem Sydfrankrig.

Om denne long playing plade
fra »His Master's Voice« skrev
Information følgende:

.... Det er en enestående gram-
mofonplade, det er en dokumen-
tarisk skildring, fortalt af nogle
af de mennesker, som kom til at
spille hovedroller på de steder,
hvor tingene foregik. Pladen er
redigeret af Kate Fleron, og som
medvirkende har hun valgt men-
nesker fra alle grupper og alle
landsdele, fra frihedsbevægelsen i
Jylland til Istedgade, fra vicead-
miral Vedel til en af sabotagege-
neralerne. De forbindende tekster
læses af Ebbe Rode, men ellers
hører man kun selve hovedperso-
nerne. Først kommer Mogens Fog
og læser en del af sit berømte
brev fra dengang, han gik under
jorden (»Kun en dråbe i havet,
men havet består af dråber«).
Dernæst hører man BOPA-man-
den Børge Thing fortælle om en
sabotageaktion mod en ammuni-
tionstransport, viceadmiral Vedel
om flådens sprængning den 29.
august, Andreas Stenz om Hvid-
steen-gruppens arbejde, rektor
Aage Bertelsen om jødetranspor-
terne, Tulle Fil læser det brev,
hun fra Vestre Fængsel sendte dr.
Best, efter at hendes mand og
bror var blevet skudt, en frue fra
Istedgade fortæller om general-
strejken, politiassistent Lyst Han-
sen om bombardementet af Shell-
huset, da han gik fra dør til dør
og låste sine medfanger ud af
cellerne istedet for at bringe sig
selv i sikkerhed. Og endelig for-
tæller fru Johanne Hansen, der
sad i tysk tilintetgørelseslejr
og kun undslap ved et mirakel, om
sin redning.

KASSEAPPARATER
BOGHOLDERIMASKINER
REGNEMASKINER

Eneforhandling
for Danmark:

EMILIUS MØLLER

CENTRAL 1555

Vimmelskaftet 38
København K.

POMPEJI - ORADOUR sur GLANE

Stævnet i Paris, som FIR holdt i april måned, sluttede med et besøg i Frankrigs Lidice — byen, der af tyske terrorister blev forvandlet til en ruinby. — Arkitekt H. Kornbeck drager her sammenligninger mellem Oradour-sur-Glane og Pompeji.

Mange Italiensrejsende har besøgt Pompeji ved Vesuvus fod, og alle er sikkert blevet dybt grebet ved tanken om den skæbne, der ramte byens beboere for ca. 1900 år siden.

En tyk hed askeregn faldt i 3 døgn over vulkanens omegn og begravede en række byer. Nærmest ved vulkanen var asken så varm, at alt blev brændt og derved tilintetgjort, men over Pompeji havde asken en temperatur og en tæthed, der ganske vist dræbte alt levende, men samtidig »gemte« og bevarede beviserne for en fjern tids høje kultur.

Gennem århundreder vidste man, at byer var blevet begravet, men ingen vidste nøjagtig, hvor disse byer lå, og ingen forsøgte at grave gennem det 6 m tykke og faste askelag — og i flere århundreder var egnen omkring Vesuv mennesketom, men vilde vinplanter slag rødder og groede, druerne modnedes, men ingen plukkede dem, de faldt som tunge tårer over de mange tusinde døde — således fortæller sagnet, og derfor kaldes vinen, der nu dyrkes de steder, hvor asken faldt i året 79 e. Kr. — stadig Lacrima Christi — der betyder Kristi tårer.

For 200 år siden fandt man — ved et tilfælde — Pompeji, og man har siden, under videnskabelig ledelse og kontrol foretaget kæmpeudgravninger, og en stor ruinby er blevet afdækket. Det har været muligt at foretage mange tusinde afstøbninger af mennesker og dyr, man har fundet alle datidens brugsgenstande og kunstgenstande, læge- og tandlægeinstrumenter, badeanstalter og velbevarede beboelseshuse med lige så

velbevarede vægmalerier i de skønneste farver, — ja, man har endda fundet kornsorter og frugter, der fortalte om, hvorledes man dengang levede.

Vand og luft er ikke trængt igennem askelaget, derfor har man idag et så klart billede af datidens leveforhold og tillige af katastrofens omfang.

Oradour sur Glane i det skønne Midtfrankrig ligner Pompeji på mange måder. I timevis kan man vandre i gaderne mellem de takkede uregelmæssige ruiner af tidligere menneskeboliger, og i begge byer har man levet en normal tilvandt hverdag, indtil katastrofen — uden noget forvarsel — pludselig dræbte alt og alle, og kun ruinerne

kan fortælle deres sørgelige historie.

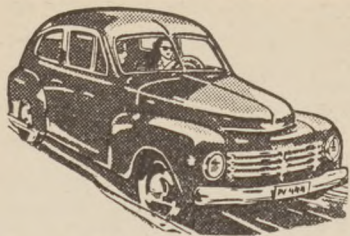
Vi blev modtaget udenfor bymuren i Oradour af en venlig kustode, han havde haft sit hjem og sin familie i Oradour, men var indkaldt fransk soldat, da ulykken skete, — for ham blev omvisningen i byen aldrig en vane — hele hans familie blev dræbt af tyskerne den 10. juni 1944 og lå begravet på byens kirkegård.

Mange steder så vi skilte med ordet: »Silence« — stilhed —, men ingen følte trang til højrrøstet tale. — Vi standsede foran bagerens ovn, — heri havde man fundet liget af et treårs barn, — rundt om i husene så vi redskaber, symaskiner, elektromotorer, cykler, barnevogne og biler, alt sammen ting, som flammerne ikke havde fortæret.

En S. S.-soldat var blevet skudt af de franske partisaner, og som gengæld havde tyskerne — som i mange tusind andre tilfælde — givet ordre til byens fuldstændige tilintetgørelse, og denne skulle være så fuldstændig, at intet vidne skulle overleve det,

I byens kirke indespærredes kvinder og børn, hvorefter en dynamit-eksplosion aflivede næsten alle. En del af kirketårnet og murene står endnu.

VOLVO 1955

med hel bagrude
og sidste nye forbedringer

- den ideelle vintervogn
- stor bremseflade
- forkromning, der holder
- rustbehandlet karrosseri

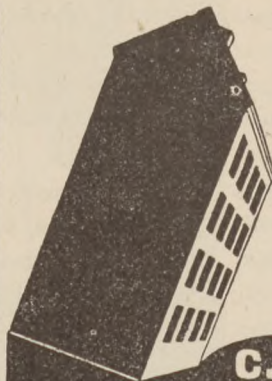
Se den i vor udstilling

SVEND PETERSEN

Aut. Volvo forhandler

Strandboulevarden 91

København Ø.

Fundament-
forstærkning
med Megapæle

Grundunder-
søgelser

Pilotering
(ogsaa indendørs
i Kælderrum o. lign.)

C. T. WINKEL & S

INGENIØR OG ENTREPRENØR, M. ING. F.
BORNHOLMSGÅDE 8 - TELEFON PALK 460-540

HASSINGS

TOWER GLOBER

- opfylder alle krav,
farver og navnestof
ajourført. Speciel pla-
stiklakering (tåler af-
vaskning).

Diameter 20 cm. kr. 46.-
ml lys kr. 88.-

Diameter 33 cm. kr. 76.-
ml lys kr. 188.-

Lysberg & Hansen A/S

Kgl. Hofleverandør
Kgl. svensk Hofleverandør

A/s Lysberg, Hansen & Therp

Bredgade 3

Tlf. C. 4787

V. M. CHRISTENSEN

København V
Bülowsvej 20

Telefon:
VE 9650

A. MICHELSEN

KGL. HOF- OG ORDENSJUVELERER
GRUNDLAGT 1841

En ny kirke er rejst i Oradour-sur-Glane, altså ikke på den gamles tomt, men i den nye by.

— men trods tysk grundighed slap nogle ganske få levende fra katastrofen, blandt disse en mand, der var mødt op for at sige et par ord til os tidligere modstandsfolk fra 18 forskellige lande, — han trådte frem og ville holde en kort tale til os, men måtte opgive det — senere kom vi op på kirkegården, og der pegede han stille på en gravplade med syv navne og syv fotografier, det var hans kone og hans seks børn, der var blevet levende brændt af de tyske bødler, medens han ved et ondt mirakkel var blevet frelst.

Byens borgmester havde fortvivlet forsøgt at få tyskerne fra deres skændige massebord, han havde gang på gang sagt: »Det er mig — Det er mig«, og han havde tilbudt, at tyskerne måtte skyde ham, hans kone og deres børn, blot de ville lade de 682 andre slippe med livet.

Alle byens mænd blev skudt ned som dyr, medens kvinder og børn blev samlet i kirken, hvor de blev journaliseret og ført på lange lister, der var ca. 500 aldeles uskyldige, heriblandt ca. 325 børn.

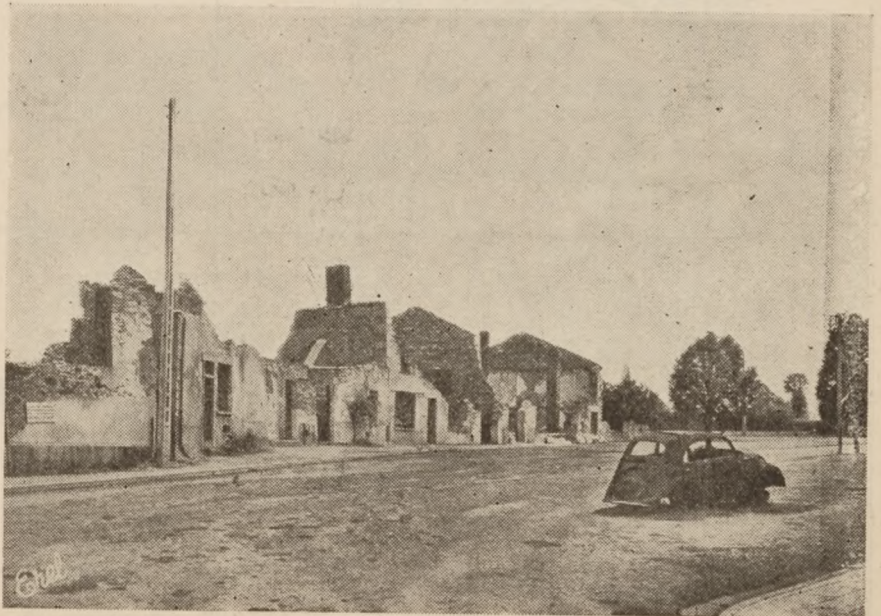
Tyskerne havde kastet store mængder halm derind — »for at alle kunne få en god »liggeplads«, endelig var der slæbt en stor kasse ind i kirken, denne kasse indeholdt — dynamit — så blev kirkens døre lukket og låst, halmen blev antændt, og noget senere eksploderede dynamitten, hvorved hele tagkonstruk-

tionen styrtede ned over de rædselslagne kvinder og børn. Seks dage senere — åbnede tyskerne atter kirken, og de ganske få overlevende blev skudt, og dog overlevede et par enkelte mennesker denne frygtelige udåd.

✱

Vi samledes på den store kirkegård om den store fællesgrav, hvori 682 martyrer var begravet, — rundt om fællesgraven havde de forskellige familier ladet opsætte private mindeplader, og næsten alle var — efter sydlandsk skik — forsynet med billeder af de afdøde, og inskriptionen begyndte med ordene »Ici repose« — lige som på den vældige plade under Triumfbuen i Paris, hvorunder hviler den ukendte franske soldat. Neden under var så nævnt navnene på de døde og efterskriften var næsten overalt den samme: »Myrdet under tyske masakre den 10. juni 1944«.

Men der er mere end eet Oradour. Repræsentanter fra 18 nationer fortalte om utallige rædselsgerninger af nøjagtig samme slags, det var såle-

Gaderne får lov at ligge hen med ruinhuse. De taler stærkere end ord.

Broadway

»Superfine«

CIGARETTES

American Tobacco Company A/S

Tobaksindustrien

Bland Danmarks i kaffen

FRASCATI

Café & Rôtisserie A/S

Paris på Rådhuspladsen

Sækkeleje Kompagniet A/S

Akts. Spirella

Nørre Søgade 35

København K

Ny fransk dokumentarfilm „Nat og tåge“ blev forbudt i Cannes efter henstilling fra det tyske gesandtskab

En proteststorm fik den frem alligevel. Indtryk fra premiéren i Paris

Paris i april 1956.

Den nye franske dokumentarfilm bærer titlen »Nacht und Nebel« (Nat og tåge).

Tanken ledes hen på den særlige afmærkning, en del fanger fik, da de f. eks. internedes i Natzweiler i Elsass. Det karakteristiske for lejrlivet her var et endnu større dødsfald end i andre kz-lejre. Midlerne var psykiske og fysiske. De psykiske bestod i forbud mod at skrive og modtage breve, ligesom det var forbudt at modtage pakker.

Flere nordmænd har været N-N-fanger og mange franskmænd.

Filmen er dog ikke en N-N-film i den forstand. Her skal ordene forstås i videre betydning, nemlig: Dokumentarfilm om tyske kz-lejre.

Sådan film er fremstillet før. Filmen »Auschwitz« gik for et par år siden i København i flere biografteatre og samlede ret stor interesse om sig, og filmen »Befrielsen« er kendt af mange.

des ikke en enkelt lille gruppe, men store horder over hele Europa, der villigt myrdede kvinder og børn.

☆

Men lad os vende tilbage til Pompeji — ved foden af en vulkan, der har tilintetgjort mange tusinde mennesker. — Nu er den fredelig og tavs, og på dens skrå lavasider gror vinen i sirlige rækker, og mange tusinde mennesker har atter fundet en skøn boplads i fredelige og sikre omgivelser.

Men — en vulkan kan være farlig, — den samler kræfter, og før eller senere sprænges krateret, og en ny askeregn vil atter bringe død og ødelæggelse.

Hvor er det en betryggelse, at vi ikke bor ved foden af — VESUV.

Det nye i N-N-filmen er kombinationen af farvefilm og sort-hvid film.

★ Lejrene i dag — og i går

Farvefilmafdelingerne er optaget i Auschwitz, Birkenau og Majdanek og viser de pågældende lejre som de ser ud i dag. I sort-hvide billeder vises derefter, hvad der skete i tiden fra 1933 til Tysklands kapitulation i 1945 på de samme steder.

Elleve år efter befrielsen minder rækkerne af de tomme barakker om nazismens kz-lejre, hvor 9 millioner døde.

De tomme rækker manende tale er udgangspunktet for skildringen af, hvordan lejrene opstod, hvordan de udviklede sig og hvilket mål de forfulgte.

Målet var fra 1933 til 1945 at uskadeligøre de mennesker, der var modstandere. Systemet blev i løbet af anden verdenskrig med nazismens lejesvende udbredt over hele Euro-

pa. Kvinder og mænd og børn fra 22 forskellige nationer, troende og ikke-troende, jøder og kristne, patrioter fra alle lande blev under terror tvunget til at tilbringe mange dage i snavsede kreaturvogne, inden de ankom til lejrene.

Straks efter ankomsten blev fangerne behandlet som dyr, pålagt det sværeste og mest udmattende arbejde, kørt ned, tilintetgjort.

Vi ser i filmen, hvordan fangerne sov, hvordan de spiste, hvordan man misbrugte deres svage kræfter i underjordiske fabrikker, i grusgrave og ved bygning af landeveje.

Vi ser hele hierarchiet lige fra capo'er, slaveopsynsmændene, til SS-kommandanten, der kunne befale over alt og alle.

Men fangerne forsøgte selv at kæmpe videre, støttet af deres erindringer om livet i det frie, deres livsidealer, deres religiøse eller politiske arv. De ville blive ved med at være mennesker, og modstanden organiseredes.

Mange døde i reviererne, mange var udsat for medicinske eksperimenter. Vi ser den berygtede læge, dr. Clauberg. — Vi ser døden i kz-lejrene. Under mange forskellige former gjorde manden med leen sin høst: Halshugning, hængning, fan-

Et billede fra den nye franske dokumentarfilm om de tyske kz-lejre. Man ser indgangen til kz-lejren Auschwitz. Ordene: »Arbejde gør fri« står der stadig.

DANMARKS ÆGEXPORT ^{A/S}

Aktieselskabet

BRÜEL & KJÆR

Nærum - Tlf. 500

Dansk Læder- og
Skotøjsindustri ^{A/S}

Heimdalsgade 14-16

København N.

gehul og i det hemmelighedsfulde slot Hartheim.

★ Alle tiders største dødsfabrik

Frem for alt ser vi den videnskabelige organisering af massemorde-
ne. Himmler gjorde således Auschwit-
zlejren til alle tiders største døds-
fabrik. I alle lejre fandtes gaskamre,
forbrændingsovne og bjerge af lig. I
Auschwitz fandtes uhyre lagre af
tøj, afskåret hår, alt blev anvendt,
selv menneskefedt og menneskehud.

Men netop i det afgørende øjeblik,
da rædslerne i kz-lejrene nåede de-
res højdepunkt, og man ikke mere
var i stand til at tilintetgøre ligene,
kom befrielsen.

Under processerne, der fulgte ef-
ter, forsvarede banditterne sig og
forsøgte at lyve sig fra ansvaret.

Vi, der enten selv har overlevet alt
dette i lejrene eller de, der ikke selv
har oplevet det, må ansigt til an-
sigt med krematorierne og de for-
ladte baraklejligheder ikke glemme dem,
der kæmpede her. Vi må sørge for,
at sådanne forbrydelser aldrig gen-
tages.

For kort tid siden fik filmen »Nat
og tåge« Jean-Vigo-prisen og var
udset til forevisning i filmfestivalen
i Cannes, men atter trukket tilbage
på grund af indsigelser fra det tyske
gesandtskab.

Da dette forhold blev bekendt,
rejste der sig en proteststorm fra
tidligere modstandsfolk og deputere-
des side. Ligeledes protesterede film-
producenterne, redaktører, journalis-
ter og flere politikere.

★ Filmen ikke en anklage mod det tyske folk, men mod nazismen

Alle, der har set denne film, er
enige om, at dette historiske doku-
ment i ingen henseende kan være
en anklage mod det tyske folk, men
alene en anklage mod nazismen, hvis
første offer det tyske folk selv var.

☆

Filmen fik sin urpremiere på det
store internationale stævne for mod-
standsfolk i Paris.

Den spiller i 31 minutter, og det
er både filmens styrke og svaghed.

Det er en styrke med henblik på

at fremvise den sammen med noget
andet, men det er en svaghed med
henblik på at få den ud i biografer-
ne, hvor nu erfaringsmæssigt alle
mennesker kommer.

★ Flere blev syge under filmforevisningen

Hvordan virkede den ved premi-
éren, hvor »biografgængerne« på
forhånd måtte anses for at være
hærdede. Mange havde jo levet med
i alt det, filmen viste.

Man må sige: Det var en realistisk
film. Det vidste vi på forhånd. Det
var en hård film, en meget hård
film. Så hård, at flere måtte gå ud
under forevisningen. Det var selv for
dem hård kost. Stærkest virker må-
ske en scene med guillotiner på
stribet.

Det nye i filmen er, at den også vi-
ser lejrene i dag. Det er på høje tid,

Tvangsarbejde eksisterer stadig, siger ILO-komité

Som politisk straf og til frem- skaffelse af arbejdskraft til store statsprojekter

Selv om der er sket nogen forbed-
ring, er tvangsarbejde stadig et of-
ficielt anerkendt straffesystem i en
række lande, fastslår Den interna-
tionale Arbejdsorganisation. ILO's
komité for tvangsarbejde i en en-
stemmig tiltrådt beretning, hvori
det hedder, at selv om de nævnte
forbedringer naturligvis må hilses
med tilfredshed, er der langtfra tale
om afgørende skridt til afskaffelse
af tvangsarbejdssystemet.

Tremands-komitéens formand er
den tidligere præsident for Røde
Kors' internationale komité, schwei-
zeren Paul Ruegger, og dens to øv-
rige medlemmer er Uruguays tidli-
gere udenrigsminister Cesar Charlo-
ne og dommer T. P. P. Groonetilleke
fra Ceylon.

Det hedder i komitéens beretning,
at det materiale, der er blevet fore-
lagt komitéen, kun kan føre til den
faste overbevisning, at der i verden
i dag findes to former for tvangsar-
bejde. Dels er der tale om at anvende
systemet i forbindelse med politisk
tvang eller tvangsoptagelse og dels

at man sikrer sig dette dokumenta-
riske materiale. Lejrens træbarak-
ker står og forfalder — heldigvis kan
man sige. En skønne dag vil træ-
værket ikke mere, men så har vi
denne film, der i sig selv er en do-
kumentsamling.

★ Kan den slippe gennem den danske filmcensur?

Hvordan vil det gå, hvis denne
film vises i Danmark? Ja, kan den
overhovedet slippe gennem filmcen-
suren uden at dens mest dokumen-
tariske afsnit skæres fra?

Så vidt jeg er underrettet, skal
film, der vises i foreninger ikke
gennem censuren. Den nye franske
film kunne måske i Danmark få sin
chance som foreningsfilm. Den for-
tjener at blive kendt. Den bør ses
af mange.

F-K.

som et »normalt« middel til gennem-
førelse af store offentlige projekter.

Bortset fra disse ganske åbenbare
tvangsarbejdssystemer, hedder det
videre i beretningen, kan der i visse
lande ved fortolkning af en admini-
strativ praksis eller ligefrem af
gældende love skaffes hjemmel for
anvendelse af tvungen arbejdskraft
til de omtalte formål.

Komitéen understreger, at dens
rapport kun bygger på undersøgel-
sen af forholdene i 12 lande, mod
sen af forholdene i 12 lande, nemlig
Sovjetunionen, Tjcekoslovakiet, Po-
len, Østtyskland, Bulgarien, Ungarn,
Rumænien, Jugoslavien, portugisi-
ske områder, Sydafrika, Kina og Al-
banien.

De angrebne lande svarer ikke

Det materiale, komitéen har haft
til rådighed, har især drejet sig om
love og vedtægter fra de pågældende
lande og vidnesbyrd fra personer,
der oplyser, at de har måttet udføre
tvangsarbejde i fængsler eller ar-
bejdslejre. Rapporten siger videre i
denne forbindelse:

»Med meget få undtagelser blev
alt dette materiale videresendt til
udtalelse hos de pågældende regerin-
ger, men kun ganske enkelte gjorde
brug af denne lejlighed til at give
udtryk for deres syn på materialets
nøjagtighed eller på de slutninger,

BALTICA
FORSIKRING

Ruhe

FJERNSYN

1/3 ERLA - Gl. Køgevej 75

Dahls
TAPETKUNST

Svensk hvidbog om den omdiskuterede hjælpeaktion

Det er ikke een mands arbejde, men Bernadotte fortjener dog stadig glorien som fangernes befrier

Var Bernadotte hovedfiguren i den svenske redningsaktion i 1945, hvorved 12.000 nordmænd og danskere i krigens meget kritiske dage blev reddet ud af det tyske Ragnarok, eller var han kun en bifigur?

Det er egentlig dette spørgsmål, der har foranlediget det svenske udenrigsministerium til at udsende

der tilsyneladende måtte drages af det . . En sådan tavshed må føre til den antagelse, at der er en vis sandhedsbasis for oplysningerne.«

For Kinas vedkommende — her for første gang undersøgt gennem et internationalt forum — fremgår det af rapporten, at komitéen udelukkende har baseret sin konklusion på en gennemgang af det nye Kinas egen lovgivning. Komitéen kommer til følgende resultat:

»Det bærende princip for denne lovgivning er, at personer, der er fjendtligt indstillet overfor regimet (i almindelighed betegnet som »kontrarevolutionære elementer«, »feudale godsejere« og »bureaukratiske kapitalister«) må fratages de politiske rettigheder og tvinges til at ændre anskuelse gennem arbejde«.

Komitéen finder, at disse love har resulteret i »et stærkt udbygget tvangsarbejdssystem i fængsler og arbejdslejre«, og det siges endvidere:

»Komitéen bemærker sig, at lovgivningen indeholder visse bestemmelser, som skal sikre god behandling af fanger og personer i tvangsarbejdslejre, især med hensyn til mad, lægehjælp, kontakt med familiemedlemmer, beskyttelse af gravide kvinder etc. Andre oplysninger, der foreligger for komitéen, indgiver imidlertid denne alvorlig tvivl med hensyn til det omfang, i hvilket disse lovbestemmelser virkelig anvendes i praksis.«

en hvidbog med titlen: 1945 års svenske hjælpexpedition till Tyskland, förspel och förhandlingar.

I forordet til hvidbogen siges det, at det svenske udenrigsministerium med det samme foretog en gennemgang af alle sagens akter, efter at den engelske historiker, H. R. Trevor-Roper i februar 1953 i det amerikanske tidsskrift »Atlantic Monthly« redegjorde for sit syn på, hvordan rollerne rettelig var besat, da forarbejdet til hjemtransporten foregik.

Trevor-Roper førte medicinalråd Felix Kersten ind i billedet på en sådan måde, at han faktisk gjorde gældende, at Kersten alene havde de forbindelser, der muliggjorde arbejdets heldige gennemførelse. Ham tilkom derfor æren for at arbejdet lykkedes.

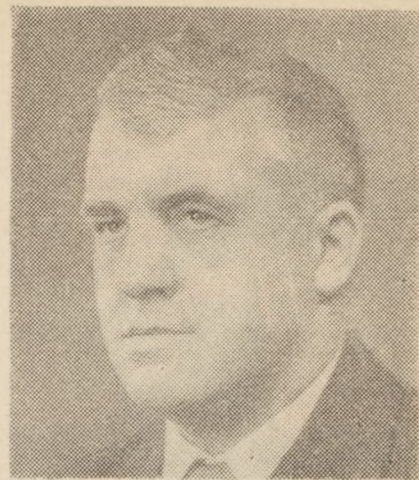
Udenrigsministeriets redegørelse foreligger nu for offentligheden i en noget omarbejdet og udvidet form.

Ministeriets egne akter er suppleret, dels med skrifter, dels med mundtlige tilføjelser af folk, der var med på inderste front, da slaget blev udkæmpet.

Allerede i december 1943 forsøgte svenske instanser at udvirke en lempeelse for de 600 studenter fra Oslo universitet, der var deporteret. Henvendelserne blev fra tysk side taget meget nådigt op, idet tyskerne ikke kunne godkende Sveriges ret til at tale med om nordmændenes skæbne. Gennem Ribbentrop lod Hitler svenskerne vide, at han opfattede den svenske regerings henvendelse som en ørefigen.

Man arbejdede da mere stilfærdigt og hjalp professor Seip og advokat Hjort, der begge fra Berlin gjorde en fortjenstfuld indsats for norske inderterede.

Den 6. september 1944 foretog

Rektor Seip gjorde fra sin interne-ring i Berlin et godt arbejde.

svenskerne dog en fornyet henvendelse til gunst for frigivelse eller hjemsendelse af de norske fanger, først og fremmest de norske studenter, idet man mente, at der var størst mulighed for at vinde gehør for deres sag.

Amtmand Richter slog på stortrommen d. 29. september. Han henviste til, at den tyske politik i Danmark og Norge var blevet skærpet, tog afstand fra deportationen af det danske politi og fastslog, at han bedømte situationen sådan, at de svensk-tyske forbindelser måtte afbrydes.

Der blev herefter givet tilsagn om, at der ikke skulle foregå flere deportationer fra Norge, og syge norske studenter kunne sendes tilbage til Norge.

Man gik nu videre, og krævede det danske politi hjemsendt fra Buchenwald, men tyskerne bad om tålmodighed og anførte, at de følte sig generet af den svenske presses tiltagende fjendtlige tone.

Den 30. november 1944 fremsatte minister Ditleff sit forslag om, at der til Tyskland skulle afgå en svensk Røde Kors-delegation med greve Folke Bernadotte som chef. Opgaven skulle være at udvirke frigivelse eller overførsel af flest mulige skandinaviske fanger til Danmark, Norge eller Sverige.

Hele den politiske situation var gunstig. Tyskland stod overfor sammenbrud. Man var nervøs for, at

PETER JENSEN A/S

**BREDGADE 25 E
KØBENHAVN K**

SCANAVIATIONS^S

Værksted

Hangar 104

KØBENHAVNS LUFTHAVN

Kastrup

Milco

FREDERIKSHOLMS HAVNEVEJ 12
KØBENHAVN SV

M. H. KRAUSE

TRÆ- & FINERHANDEL A/S

STRANDLODSVEJ 61 . KBHVN. S
TLF. SUNDBY 95 05*

A/S Ove Haugsted
Skt. Annæ Plads 26
K.

EDVARD STORR A/S
Livjærgade 17
Ø.

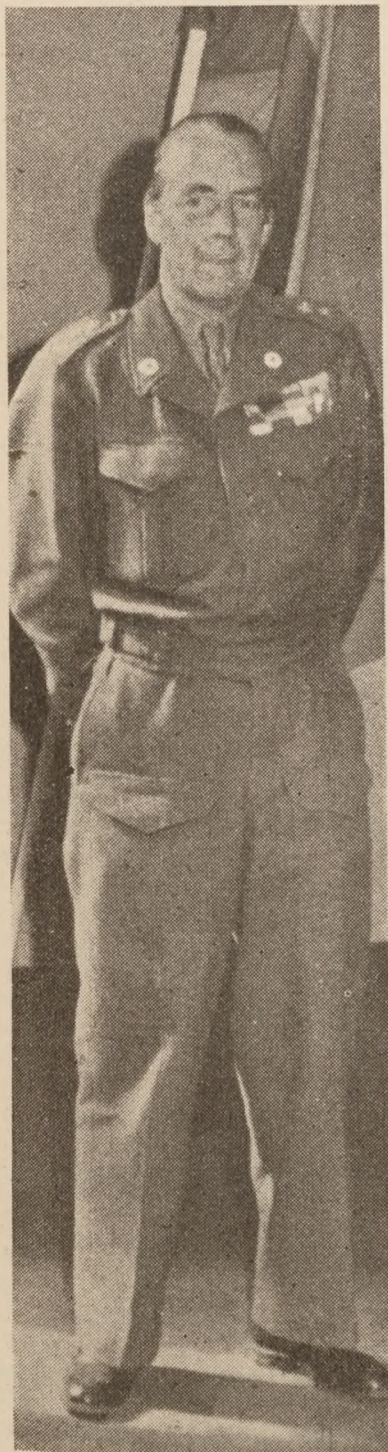
SINGER CO.
Symaskine aktieselskab
Amagertorv 8, K.

THOMAS B. THRIGE

CARL ALLERS ETABLISSEMENT A/s

Sverige skulle afbryde de diplomatiske forbindelser, ja evt. erklære Tyskland krig.

Amtmand Richter siger i sine notater fra disse dage, at chefen for den tyske efterretningstjeneste, SS-

De Bernadotte blev hyldet af den danske politietat.

brigadefører Schellenberg, havde en fuldkommen rigtig opfattelse af situationen. Schellenberg fortalte, at rigsføreren var positiv virksom overfor tanken om hjælp til Norge; om Danmark udtalte han sig derimod mere svævende.

Hvidbogen nævner Felix Kersten. Han tituleres som Hitlers privatlæge, og det anføres, at han utvivlsomt havde en indflydelsesrig stilling hos sin mægtige patient.

Som følge af Kerstens arbejde blev i december 1944 50 norske studenter og 50 danske politibetjente frigivet til hjemsendelse.

Af hensyn til Sverige gav Himmler senere ordre til Auswärtiges Amt om at hjemsende et større antal danske politibetjente og norske internerede.

Hvidbogen anfører, at Himmlers bevæggrunde sikkert var flere. Deriblandt sværmeri for de gamle germanske stammer, Kerstens påvirkning, ønsket om svensk intervention i krigssituationen samt håbet om gennem Sverige at knytte fredskontakter med vestmagterne.

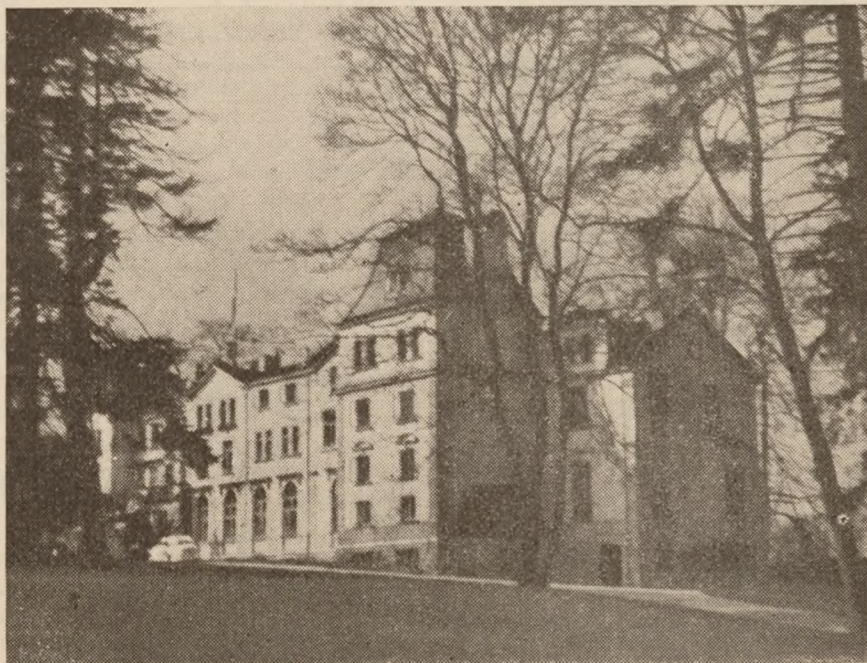
Et mægtigt hjælpearbejde overfor svenskere i Tyskland lagde nu kraftigt beslag på arbejdskraften i den svenske ambassade i Berlin, og i begyndelsen af februar bedømte amt-

mand Richter udsigterne for yderligere svensk intervention til fordel for danske og norske internerede for håbløs. Den bedste kontaktperson til Schellenberg, tændstikdirektøren Möller, forlod Berlin i begyndelsen af året og Kersten var nu i Sverige.

Efter 7. februar opnåede minister Ditleff mere lydighed overfor sin plan. Opmuntrende virkede det også på befrielsesplanerne, at den svejtsiske ekspresident Musy fik 1200 jøder befriet fra Theresienstadt, og minister Ditleff foretog den 10. fe-

Bernadotte i redningsarbejdet. Han taler her, sammen med den norske paster Svendsen, med SS-manden Renner.

I Friedrichsruhe ved Hamborg opslog hjælpepekspejdningen sit hovedkvarter.

Riise's
BAY RUM

Forfriskende, masku-
lint Haarvand — den
originale BAY RUM

Faas
ogsaa i
Plasticflasker

SUND HAARPLEJE

Palace Hotel

KØBENHAVN

AMBASSADEUR

VIKING

NEW LOOK

PALACE BAR

Danske Farve- og Lakfabrikker

AKTIESELSKAB

KØBENHAVN F

FILTFABRIKKEN NORDEN ^{1/5}

LYNGBY

bruar en henvendelse til udenrigsminister Günther, og svaret fra denne var positivt.

Han gav den svenske regerings samtykke til, at greve Folke Bernadotte optog forhandlinger i Berlin for at søge internerede norske og danske overført til Danmark eller Sverige. Kersten var parat til at rejse med.

Hvidbogen understreger, at Kersten allerede i 1944 energisk var gået ind for de internerede danske og nordmænd, og nu i dette kritiske øjeblik introducerede han Bernadotte hos Himmler pr. telefon.

Den drivende kraft i forberedelserne til Bernadottes afrejse den 16. februar var uden tvivl Ditleff, og hvidbogen anfører, at Bernadottes fremstilling i bogen »Sidste Akt« ikke er retfærdig overfor Ditleff.

Den 16. februar fløj Bernadotte så til Berlin, og i dagene 17.—21. traf han sammen med Himmler, Kaltenbrunner og Schellenberg.

Himmler synes med det samme at være gået med på idéen om, at norske og danske internerede skulle samles i Neuengamme ved Hamborg. Derimod vægrede han sig ved at gå ind på tanken om, at de skulle føres ud af Tyskland.

Transporterne skulle forestås af svensk Røde Kors, da tyskerne ikke havde muligheder for at kunne klare sagen transportmæssigt.

Da Himmler afslog tanken om at overføre danske og norske internerede til Sverige, forlangte Bernadotte tilladelse til, at svensk Røde Kors måtte arbejde i lejrene, særlig hvor der fandtes danske og nordmænd.

Idéen til at samle alle danske og nordmænd i een lejr stammede fra en nordmand i Seips kreds. Han lod den gå videre til Richter, denne til Bernadotte og denne igen til Himmler.

Når Himmler nu var til at forhandle med, var en væsentlig årsag sikkert, at Himmler nu ønskede fredskontakter med kong Gustaf V af Sverige. Her fik han besøg af dennes brodersøn — og han greb chancen.

Den svenske ekspedition kunne nu afgå. Mandskabet meldte sig frivilligt fra hæren, udrustningen fik

De hvide busser fra store dele af Danmark er her samlede i Vejle.

man fra hæren og pengene fra den svenske statskasse.

7. marts kunne Bernadotte telegrafere hjem, at aktionen skred godt fremad, og at evakuering til Sverige ikke var udelukket.

Men ikke blot Bernadotte, også Kersten rejste i begyndelsen af marts til Berlin. Et brev dokumenterer minister Günthers henvendelse til Kersten med det formål at fremme de svenske ønsker overfor Himmler.

I midten af marts afgik hjælpeekspeditionen bestående af 250 mand og 75 køretøjer. Ruten gik over Sjælland—Fyn—Jylland til Friedrichsruhe, Bismarcks gamle slot nær Hamborg. Man samledes her i dagene 12.—13. marts.

Amerikanske, britiske og russiske gesandtskaber i Stockholm var blevet underrettet; man var naturligvis indforstået med aktionen, men man kunne dog ikke give noget løfte om, at vestmagternes fly ikke skulle forstyrre arbejdet.

Man forlangte, at busserne skulle være hvidmalede, og man kunne da love ikke at angribe dem. Man skulle holde de allierede underrettet om tidstabellerne og ruter for de forskellige bilgruppers færden i Tyskland.

Levnedsmidler, brændstof og andre fornødenheder overførtes til Friedrichsruhe med skib over Lü-

bæk, og afventningen af allieret lejrede for dette skib forsinkede ekspeditionen noget.

Omkring 1. april havde man samlet 7000 nordmænd og danskere i Neuengamme.

Instruksen til Bernadotte 26. og 27. marts omfattede nu også andre nationaliteter. Samtidig arbejdede Kersten, og udenrigsministeriet fik af ham besked om, at Himmler var indforstået med frigivelsen af 10.000 jøder til transport til Sverige eller Svejts. Mens man tidligere har været af den opfattelse, at Bernadotte og Kersten ikke kontaktede hinanden, ændres denne opfattelse nu, eftersom hvidbogen oplyser, at Bernadotte overlod flere sager til Kersten.

Den 2. april besøgte Bernadotte Himmler. Nu måtte syge og kvinder overføres til Sverige og det danske politi til Danmark.

Den 21. april var Bernadotte atter hos Himmler. Alle kvinder måtte transporteres til Sverige fra Ravensbrück, som i løbet af kort tid ville falde i russernes hænder. Dagen forud var transporterne fra Neuengamme til Frøslev begyndt, således at lejren skulle stå tom, når de allierede tropper nåede frem til den.

Himmler tillod nu, at danske og norske fanger førtes fra Frøslev til Sverige, hvis Danmark blev krigs-

JOHS. LARSEN's EFTF.

Maskinfabrik
Storehedinge . Telefon 39

SKOTØJS-MAGASINET

Oluf Hansen
Store-Hedinge
Telefon 169

P. Jeppesens Møbelfabrik

Frølevvej 4
St. Hedinge
Telefon 175

Hugo Dorph
TAASTRUP

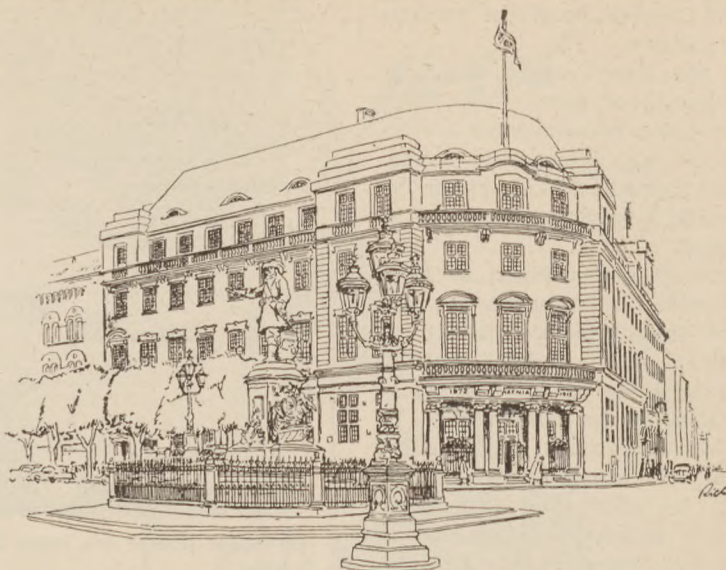
KRONBORG SAVVÆRK

v/ H. N. Gotsæd
Helsingør

**Maskinsnedkeriet
HAMLET**

Helsingør Telefon 21 18 18

Tømrermester
SV. JUUL NIELSEN
Kalundborg

Det forenede danske livsforsikrings-aktieselskab

HAFNIA

PARFUMERI BOURJOIS $\frac{A}{S}$

Høffdingsvej 22

København

Valby

MØBELTRANSPORT „DANMARK“

Rådhuspladsen 16

Flytning — Opbevaring — Spedition

DANSK BIOGRAF REKLAME $\frac{1}{2}$

Gothersgade 175

Telefon C. 14.724 - BY 5085

Carl F. Petersen

København

**Møbeltransport
DANMARK**

Rådhusplads 16, V.
C. 1773 — Minerva 1773

Frederikssund Andels-Svineslagteri

Mens de andre blev bag fronten, rejste Bernadotte til fjendeland for at fravriste nazipamperne deres bytte.

skueplads, men en direkte overflytning til Sverige forbød Himmler.

Den 21. april fik Kersten udvirket, at et stort antal navngivne fanger i tyske lejre i Tyskland og Norge kunne frigives, ligeledes ca. 1000 jødiske kvinder i Ravensbrück, men senere fik Bernadotte hos Himmler alle kvinder fra Ravensbrück frigivet.

Hitlers sidste manøvrer som krigsleder løste Himmler fra de sidste bånd, der bandt dem sammen, og natten mellem 23. og 24. april gav han Bernadotte lov til at hjemføre alt, hvad han kunne få fat i af fanger, inklusive norske og danske.

Bernadotte skulle formidle et møde mellem Himmler og Eisenhower til en drøftelse af tysk kapitulation på vestfronten, indbefattet Danmark og Norge. Bernadotte medbragte et brev til Günther fra Himmler. Som betingelse for sin medvirken havde han ikke stillet opløsningen af nazistpartiet, men kapitulation af de tyske tropper i Danmark og Norge.

Hvidbogen fortæller, at danske biler nu efterhånden fyldte hullerne ud, eftersom orloven udløb for flere svenskere, men bogen fortier, at den store transport fra Neuengamme til Danmark—Sverige for størstedelen blev udført af danske biler, ligesom man fortier, at danske CB-kolonner i flere uger kørte Tyskland rundt for at samle danske og nordmænd i Neuengamme. Men ved pressemødet den 5. maj 1945 meddelte Bernadotte, at 19.000 personer fra 27 forskellige lande var overført til Sverige.

Hvidbogen slutter salomonisk med at anføre, at det svenske initiativ påbegyndtes i september 1944 og afsluttedes med krigens afslutning.

Initiativet udgik fra det svenske udenrigsministerium og man gik forskellige veje: Det svenske gesandtskab i Berlin, Det tyske gesandtskab i Stockholm, Kersten og Bernadotte.

Ligesom hvidbogen indledes med et forord, afsluttes den med en efterskrift, men mens forordet er på godt en side, er efterskriften på 9 sider.

Forholdet var nemlig det, at da hvidbogen forelå i manuskript, fremkom i London medicinalråd Felix Kerstens bog: *The Kersten Memoirs 1940—45*. Bogen var ledsaget af et forord af den engelske historiker Trevor-Roper.

Efterskriften sammenholder for-

skellige redegørelser af Kersten, fremsat på forskellige tidspunkter og ved forskellige lejligheder, men alle om hans forhold til den svenske hjælpeaktion og forhandlingerne med Himmler.

Trevor-Roper lægger i sine betragtninger hovedvægten på et brev af 8. december 1944, men han overser, at der ikke i brevet gives bindende tilsagn, og at rekningsaktionen jo bevisligt ikke kom i gang på dette, men på et langt senere tidspunkt.

En hvidbog er vel tilbageholdende med at bruge stærke udtryk, men denne er dog faldet for fristelsen, idet bogen fastslår, at Trevor-Roper bygger på Kersten, og Kersten er ikke nogen pålidelig historieskriver.

Et brev, der nu befinder sig i USA, skulle bevise, at Berdanotte var imod at hjælpe andre end skandinaviske fanger (jødiske). Hvidbogen hævder, at brevet er et falsum.

Om Trevor-Roper siges det til slut, at hans kildemateriale har været langt mindre omfattende end hvidbogens, og at hans fremstilling er ensidigt pro Kersten og anti-Bernadotte.

Når en fange, der selv er undsluppet det tyske Ragnarok gennem hjælpeaktionen læser hvidbogen, kan han godt ærgre sig over, at Bernadotte i sine bøger har fortiet Kerstens arbejde.

Han får samtidig en levende følel-

Situationsbillede fra skoven ved Friedrichsruhe.

»PRESTO«

ELEGANT

LETLØBENDE

ØKONOMISK

Sparekassen

FOR

Ringsted og Omegn

RINGSTED

MÆLKEFORSYNING

Dagmar Is

AGERSTED & SKOU

Telefon nr. 12

Ringsted

J. FREDERIKSEN

Frederiksberg emballagefabrik

SORØ

Sorø Stakitfabrik I/S

SVEGÅRDS BOGHANDEL

Telefon 27 . Sorø . Postkonto 7163

Banken for Slagelse og Omegn

AKTIESELSKAB

CHR. PETERSEN

AKTIESELSKAB

KOLONIAL — KORN — FODERSTOFFER

Tlf. 87 — Ringsted — Tlf. 67

Ringsted Jernstøberi & Maskinfabrik

Aktieselskab

Kødfoderfabriken »Sjælland«

A. M. B. A.

Ørtved pr. Ringsted

AKTIESELSKABET

Banken for Ringsted og Omegn

Et langt større omfang fik flygtningestrømmen efter den 29. august 1943. I første omgang drejede det sig i hovedsagen om officerer og menige, der ville undgå at falde i tysk fangenskab. For flådens folk var der en særlig tilskyndelse til at søge bort fra Danmark, fordi det fremstod som en nærliggende og betydningsfuld opgave at hindre en tysk beslaglæggelse af deres flådeenheder. I dagene omkring den 29. august ankom der til svenske havne ialt 14 danske flådeenheder, nemlig en torpedobåd, tre ministrygere, ni kystbevogtningskuttere samt en motorbåd. Disse orlogsfartøjer blev alle samlet i den svenske flådehavn Karlskrona.

Også civile danskere begyndte på denne tid at flygte til Sverige, fordi de var eftersøgt af Gestapo. Dagligt ankom der flygtende danskere til den svenske kyst. Langt hovedparten tog turen over Øresund i danske fiskerbåde, men de flygtendes opfindsomhed anviste også mange andre veje. Enkelte flygtninge kom svømmende til Sverige, nogle sprang ud fra Bornholmer-bådene, og nogle stykker så deres snit til at flygte ad luftvejen.

Det var således tilfældet med to arbejdere, der havde beskæftigelse i Kastrup. De frygtede begge at blive arresteret af Gestapo, og ganske uafhængigt af hinanden besluttede de at forsøge at flygte til Sverige med ruteflyveren til Malmø. Kort inden starten fra Kastrup lufthavn krøb de hver for sig ind i halen på maskinen, og først da de befandt sig højt over Øresund på vej til Sverige, opdagede de hinanden. En anden flygtning, der kom til Sverige ad luftvejen, havde i Kastrup sat sig i besiddelse af en lille tysk maskine, og med den fløj han til Skåne. Det svenske luftværn kunne selvfølgelig ikke ane, at maskinen blev ført af en dansk flygt-

ning, og man skød den derfor ned. Men flygtningen slap velbeholdent fra nedstyrtingen.

Blandt de flygtninge, der i tiden efter 29. august kom til Sverige, var også en del sømænd, som i rum sø havde hørt om begivenhederne i Danmark og derefter tvunget kaptajnen på deres skib til at søge ind til svensk havn, hvor de anmeldte sig som flygtninge.

Begivenhederne den 29. august førte med sig, at det blev adskilligt nemmere end hidtil at gennemføre flugten fra Danmark til Sverige. Dette havde til følge, at nogle danskere flygtede uden tvingende grund. Personlige forhold, æventyrlyst og lignende var i disse tilfælde den drivende kraft. Noget nævneværdigt antal udgjorde den gruppe dog ikke.

I tiden frem til 1. oktober 1943 ankom der ca. 1.000 flygtninge fra Danmark til Sverige. Denne dato begyndte de tyske jødeforfølgelser i Danmark, og flygtningestrømmen antog nu vældige dimensioner. Praktisk talt alle de danskere af jødisk herkomst og deres nærmeste pårørende, som ikke var blevet pågrebet under Gestapos razziaer, forsøgte at redde sig til Sverige. Inden en trediedel af oktober var forløbet, var tallet på danske flygtninge i Sverige oppe på 6.000, og endnu en tid steg det stærkt.

I disse uger kom transporten af flygtninge til Sverige ind i faste organisatoriske rammer, og de blev fastholdt, udviklet og forbedret under resten af besættelsestiden. Lige til befrielsen var der så at sige daglig rutefart for flygtninge mellem Danmark og Sverige. I de sidste halvandet år af krigen var det frihedskampens deltagere, der gjorde Sverige til deres tilflugtssted, når forfølgerne kom dem for tæt ind på livet. Ved krigens slutning var der ialt flygtet 18.000 mennesker fra

Danmark til Sverige. Herudover kom nogle tusinde danskere til Sverige i forbindelse med Bernadotte-aktionen.

★ En lille solstrålefortælling

På baggrund af det store antal flygtninge, der tog til Sverige, indtraf der ret få uheld. Men af og til gik det galt, og især i de uger, da de danske jøder over hals og hoved måtte organisere deres flugt, indtraf der flere tragedier, hvorunder nogle flygtninge omkom og andre faldt i tysk fangenskab. Men der kunne den gang også af og til høres små solstrålefortællinger.

Det skete således en gang i løbet af vinteren 1943—44, at en kvindelig dansk flygtning i Göteborg gav en dansk fisker et brev til viderebesørgelse i Danmark. Fiskeren var indstillet på at skille sig af med brevet, hvis han undervejs hjem blev standset af en tysk patruljebåd, og han fandt det derfor sikrest at læse brevet. Det viste sig, at det var skrevet af en moder, som var dybt fortvivlet over, at hun ikke havde fået sin 9 måneder gamle søn med til Sverige. Han var sat i pleje, da hun selv flygtede ud af Danmark. Fiskeren blev rørt over denne lille familietragedie, og i Danmark lykkedes det ham efter stort besvær at få barnet udleveret, og så begav han sig af sted med det til Sverige. Rejsen tog adskillige dage. Men fiskeren skiftede bløer på den lille, vaskede ham og sørgede for, at han fik egnet mad. En skønne dag fik han lejlighed til at løbe ind i en svensk havn, og her afleverede han barnet. Der blev selvfølgelig rørende gensynsscener, da moderen kom for at hente sit barn, som hun havde længtes så frygteligt efter, og hvis skæbne hun havde været urolig for.

Danfoss

DEN GAMLE KRO

Graasten

CARL C. BIEHLBogtrykkeri * Papir en gros
GRAASTEN**HERNING AUTOHANDEL**

Telefon 2100

Birkesig Kalkværk

Balle st.

ARNE RAHBEKSilkeborgvej 25 - Tlf. 1885 - 785
Herning**Marinus Johansen & Søn**
Grundt 1906 Telefon 31133 - 7 Linier Aarhus**HERNING MEK. VÆVERI**

Aktieselskab

B. V. JENSENAut. vand- & gasmester
Aarhus Telefon 2 46 93**A. & TH. THOMSEN**Aut. vand- og gasmester
Aarhus Telf. 2 08 06**NOVOPAN**Træindustri A/S
Pindstrup**H. V. JENSEN**Aut.gas- og vandmester
Aarhus Telefon 6 89 31**H. HOLM**Revisor H. D.
Norges Allé 23 AarhusMargarinefabriken
ALFA
Vejen**VALD. B. OLESEN**
Murermester — entreprenør
Aarhus**OLAF BAHN**
Isoleringsforretning
Tlf. 3 56 52 Aarhus**HANS JENSENS EFTF.**Trikotagefabrik
Tlf. 24 Ikast**INTERNATIONAL TRANSPORT**H. P. Therkelsen
Krusaa . Telex 3313 . Tlf. 7 14 54**DANIEL NIELSEN**Østergade 30
Aarhus

★ Den svenske velkomst

Tanken på, hvordan det skulle gå flygtningene, når de velbeholdne var nået i land i Sverige, spillede for de flestes vedkommende en ganske underordnet rolle. Det gjaldt først og sidst om at undslippe forfølgerne, men iøvrigt var der vel næppe nogen, der tvivlede på, at de ville blive godt modtaget af svenskerne. Man regnede vel også med, at der nok på den ene eller den anden måde ville blive sørget for en løsning på de materielle og praktiske problemer.

Disse forventninger holdt også stik. Flygtningene blev modtaget godt, og der blev sørget ordentligt for dem. Sædeles godt endda.

Det vil selvfølgelig være en forklaring, hvis man generelt fastslår, at alle svenskere mødte de danske flygtninge med gæstfrihed og med forståelse. Det kan ikke skjules, at der var svenskere, som ikke rigtig havde sympati for flygtningene, og der var også svenskere, der betragtede flygtningene som socialt mindre værdige personer. Dette kan fastslås dels fordi det er en uomtvistelig sandhed, og dels fordi de pågældendes holdning stod i skarp kontrast med den indstilling, der fandtes hos det overvejende flertal i Sverige. Betegnende for den stemning, der fra næsten alle sider mødte de danske flygtninge, var følgende linier i det ansete og toneangivende »Dagens Nyheter«: »Utvivlsomt har mange tusinde svenskere trang til at hjælpe disse uskyldige, som er jaget fra hjemland og hjem af den overhængende trusel om at blive grebet af bøddelstyrets fangarme. Vi er glade over, at det er lykkedes dem at nå vore fredfyldte strande. Vi vil i det mindste befri dem fra bekymringen for livets nødtørft — gøre det så fredeligt og stabilt omkring dem, som det er muligt. Giv til dem, som mere

end andre har lært ondskabens magt at kende. Lad dem erfare broderfølelsens lyse, gode indflydelse, så det knugede sind befries, om blot for en kort stund, fra de forfølgende onde minder.«

Sådanne ord kunne ikke undgå at varme flygtningene om hjertet.

En meget stærk og ægte medfølelse voksede frem i Sverige, da tyskerne startede deres aktion mod jøderne. Allerede da de første rygter om, hvad der var i gære, nåede Sverige, skrev »Göteborg Handels- och Sjöfarts-Tidning« — en af Danmarks trofasteste venner indenfor svensk presse —: »Kan der ingenting gøres? Er vi dømt til at forblive magtesløse tilskuere også til den sidste akt i denne dystre tragedie? Det må i det mindste ikke tages for selvklart. Ved adskillige lejligheder har det vist sig, at en beslutsom optræden ikke har været uden tilsigtet virkning. Der er al mulig grund til at gøre et forsøg. Et mislykket forsøg bliver ingen forsmædelse, men vi skulle være dårligt tilfredse med os selv, hvis der overhovedet ikke blev gjort et forsøg på at afværge en ulykke, som for lange tider vil være en belastning af forholdet mellem Tyskland og de nordiske lande. Regeringen kan være forvisset om, at enhver foranstaltning i en sådan retning vil blive båret oppe af en enstemmig folkemening.«

Denne appel var ikke uden virkning. I hvert fald gjorde den svenske regering et forsøg på at få de tyske myndigheder til at opgive deres planlagte anslag mod jøderne i Danmark. I den officielle meddelelse om den svenske démarche hed det: »I nogle dage har der i Sverige foreligget oplysninger, i følge hvilke der var forholdsregler under forberedelse mod jøderne i Danmark af samme art, som tidligere er truffet

i Norge og andre okkuperede lande. I følge modtagne instruktioner har Sveriges minister i Berlin den 1. oktober overfor tyske myndigheder fremhævet de alvorlige tilbagevirkninger, som disse forholdsregler vil fremkalde i Sverige. Samtidig har ministeren fremført et tilbud fra den svenske regering om i Sverige at modtage samtlige danske jøder.«

Denne svenske aktion fik ikke tyskerne til at opgive deres forehavende, men den fik flygtningeproblemet til at fremstå på en formelt set klarere måde, idet de danske jøder nu var indbudt til at søge sikkerhed i Sverige. En tilsvarende formel indbydelse udgik ikke til andre grupper af danskere, som havde brug for at søge tilflugt i Sverige, men det siger sig selv, at der ikke fra svensk side var mindste tanke om at gøre forskel af nogen art. Enhver politisk flygtning fra Danmark var uden forbehold velkommen i Sverige. Den svenske presses holdning bar vidnesbyrd om, at regeringens politik i denne sag havde bred og stærk folkelig tilslutning. Det socialdemokratiske »Morgon-Tidningen« skrev: »Danske jøder er i de sidste døgn flygtet over til Sverige. Vi tager gerne imod dem. Helst ville vi have, at alle jøder i Danmark kunne tage herover.«

★ Små gnidninger

Uanset den hjertelighed, der prægede de allerfleste svenskeres holdning overfor de danske flygtninge, og uanset den taknemmelighed, der opfyldte omtrent alle danskerne, kunne det ikke undgås, at der af og til opstod bagatelagtige gnidninger. Det skete også, at de blev indfanget af offentlighedens søgelys. Der opstod således på et vist tidspunkt en bladpolemik i anledning af et par artikler, skrevet af en dansk flygt-

KØGE KULFORRETNING A/S

$\frac{1}{8}$ JUNCKERS SAVVÆRK

København

Køge

DISCONTOBANKEN

Kjøge

$\frac{1}{8}$ Køge Trævarefabrik

Teaterbygningen

K Ø G E

KØGE BIO

SPAREKASSEN for
Grevskabet Bregentved & omegn
HASLEV SPAREKASSE

HASLEV BANK

Aktieselskab

ning, som ikke kunne finde sig til rette med de improviserede forhold. Han lod næsten til at føle det som en personlig forurettelse, at Sverige ikke var med i krigen, og at svensk folkekarakter ikke er lig den danske. Han gav udtryk for den opfattelse, at de danske flygtninge blev behandlet som anden klasses mennesker. Der var enkelte af flygtningene, der gav tilslutning til disse kritiske betragtninger, men en lang række tilkendegivelser fra anden side viste, at kun ganske enkelte delte denne vurdering af svenskernes holdning overfor danskerne. Polemikken afspejlede nogle ikke særlig store krusninger på overfladen, og »Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning« sagde det forløsende ord, da det fastslog, at »det ville være utænkeligt, om flygtninge-invasionen skulle forløbe uden forviklinger, men det er ikke nødvendigt altid at kommentere forekommende, i reglen ganske bagatelagtige, konflikter i den højtidelige seriøse tone, som er hverdags sproget i den offentlige diskussion her i landet.«

En udbredt stemning blandt de danske flygtninge fandt udtryk i et indlæg, som afdøde professor Harald Bohr fremkom med i det danske flygtningeblad »Danskeren«. Under overskriften: Tak, Sverige! skrev han: »For den, der ikke selv har oplevet det, vil det knap være muligt at forestille sig de følelser, der besjælede os flygtninge, da vi efter de udståede vanskeligheder og farer kom ind på svensk farvand og vidste, at vi nu var i et frit land. At vi, når vi satte foden på svensk jord, ikke ville blive betragtet som påtrængende fremmede, men blive hilset velkommen som venner, havde vi jo allerede hørt i København, hvortil efterretningen om de tidligere ankomnes modtagelse var nået ad de

mange ukendte veje. Og dette vidnesbyrd om det svenske folks dybe deltagelse i den ulykke, der havde ramt Danmark, var i de sidste uhyggelige dage derhjemme noget af det, der — sammen med vort eget folks fuldstændige og ubrydelige sammenthold overfor undertrykkerne — stærkest bidrog til at holde modet oppe hos os. Med betagelse hørte vi også om den svenske regerings storstilede tilbud om under krigen at give alle danske af jødisk afstamning et fristed i Sverige, og vi forstod, hvor stærkt et indtryk dette skridt fra svensk side måtte gøre overalt ude i den fri verden. Vi véd, at taknemmeligheden overfor det svenske folk og de svenske myndigheder for den rent ud vidunderlige hjælpsomhed, de i sand menneskelig ånd udviser overfor os i disse for vort land så onde tider, føles ikke blot af os, der direkte nyder godt deraf, men lige så fuldt og lige så dybt af alle danske.«

★ En svensk røst

Men henblik på de gnidninger og andre udslag af tilpasningsvanskeligheder, der forekom, fremsatte en fremtrædende svensker, socialminister Gustav Möller, der i særlig grad beskæftigede sig med flygtningeproblemerne, følgende karakteristiske udtalelse henverdt til sine landsmænd: »Om alle de flygtninge, I møder rundt om i landet, gælder det, at de har søgt her over til Sverige for at få et fristed, hvor der ikke findes terror og forfølgelse. Nogle er kommet herover i så opreven tilstand, at de har vanskeligt ved, i det mindste i begyndelsen, at glide ind i vort rolige og neutrale milieu. De har stået midt i en kamp, hvor det

ofte gjaldt liv eller død. I deres hjemegn har de fremstået som helte, og de betragter ofte sig selv som helte, medens de befinder sig på den kæmpende front. De kunne let nok stødes tilbage, når de her mødes af vor neutrale indstilling. I det store og hele er flygtningene dog modtaget med varme og forståelse. På samme måde, som jeg forventer, at svenskerne har overbærenhed med flygtninge, som viser mangel på balance, har vi midlertid ret til at forvente, at flygtningene viser forståelse for vor situation. Når flygtningene kommer tilbage til deres land, vil den opfattelse, de har fået af Sverige og svenskerne, sprede sig til mange, mange tusinde af deres landsmænd. Kommer de hjem med følelsen af, at de har mødt forståelse og solidaritet, at de har været velkomne, og at vi svenskere, når vi talte om et fristed, også mente et fristed, så vil dette syn brede sig til de nordmænd og danskere, som ikke har været nødt til at flygte herover. Det svenske folk har nu mulighed for at bygge broer til de nordiske brødre folk, hvilket kan få den største betydning for udviklingen af den nordiske samhørighedsfølelse, en uundværlig forudsætning for en fremtidig frugtbar nordisk politik.«

Det kan uden tvivl fastslås, at den svenske ministers forventninger i alt væsentligt blev indfriet. Trods de gnidninger, der forekom, følte flygtningenes store flertal, at Sverige virkelig bød dem et fristed i den tunge tid, da de havde brug for det.

KR. MIKKELSEN

Isenkram

Vordingborg . Telefon 114

1/8 Jac. Engelbredt

Vordingborg

Prins Jørgen — Jaco — Marion

HOTEL VALDEMAR

Vordingborg

POLYFOTO

Inger Andersen

Telefon 579

Algade 68

Vordingborg

BRDR. SOELBERG

Vordingborg

A. SANDBIRK

Guld — Sølv — Ure — Optik

Algade 48

Vordingborg . Telefon 262

VORDINGBORG BIO

MEYER & LUDVIGSEN

Vordingborg

GRAVENHOLT

Urmager og exam. optiker

Vordingborg . Telefo

SKOVLUNDS MASKINFABRIK

Vordingborg

Telefon 615

Aktieselskabet

LANDBRUGS- OG HANDELSBANKEN
i Vordingborg

Aktieselskabet

Banken for Vordingborg og Omegn

Sparekassen for Vordingborg og Omegn

Vordingborg Trælasthandel 1/8

Centraltrykkeriet

Vordingborg

Telefon 9

Vordingborg Jernstøberi & Maskinfabrik

Aktieselskab

C. J. BORELLA-HANSEN

Aut. installatør

Vordingborg

Algade 32

Telefon 474

NORDISK LYSFABRIK

Vordingborg

NORDISK KAMFABRIK A/S

Vordingborg

Vordingborg
JERNHANDEL A/S
Telefon 155 og 227

T. A. MEDING'S
TØMMERHANDEL A/S
Næstved

A/S Sydsjællands Jernforretning

Telefon Næstved 3300

MØNS OMNIBUSSER

Stege

ANDELS-MEJERIET

Græsted

J. C. FRANDSEN

RINGSTED DAMPMØLLE

ANDELS-OSTERIET SJÆLLAND

Ringsted

Aktieselskabet

Teknisk Korkindustri

SORØ

Aktieselskabet

BANKEN FOR SORØ OG OMEGN

**HARBOES
BRYGGERI**

Skælskør

Sorø Stolefabrik

SORØ

SORØEGNENS ANDELSSVINESLAGTERI

SORØ

JULIUS GULDMANNS EFTF.

Korsør

Sorø Spare- og Laanekasse

KORSØR VIN-IMPORT A/S

Telefon 315

Postgiro 447 66

Sparekassen for Korsør og Omegn

Buckenwald-folkene nu een færre.

I en alder af 46 år er politiassistent Axel Bjørn Bjørnsen, Københavns udrykningstjeneste, blevet revet bort fra sit virke.

Ved politiets deportation den 19. september 1944 var han med i den store skare af politifolk, der måtte gennemleve koncentrationslejrenes helvede, og det kan næppe helt udelukkes, at opholdet der har været medvirende årsag til hans alt for tidlige død.

Erstatningskrav til Tyskland

I det norske storting har den fungerende udenrigsminister Arne Skaug givet meddelelse om, at Norge sammen med en række andre lande forbereder en ny aktion for at få erstatning fra Tyskland til folk, der blev berøvet deres frihed af de tyske nazister.

Jødeforfølgelse indrømmer Prag.

Lubomir Subrt i Prag skriver i fagforeningsbladet »Prace, at uskyldige czekere har lidt i de senere år, kun fordi de var jøder eller havde gjort tjeneste i vestlige stridskræfter under anden verdenskrig.

Mennesker, der ikke selv havde gjort noget ondt, men ulykkeligvis havde venner eller slægtninge, der havde begået lovovertredelser, blev ofte betragtet som personer, der ikke havde de normale borgerrettigheder, skriver Subrt. Dette gjaldt f. eks. mange mennesker af jødisk oprindelse efter processen mod Rudolf Slansky.

Slansky, det tsekoslovakiske kommunistpartis tidligere generalsekretær, blev henrettet i 1952 for højforræderi, spionage og sabotage efter en proces, hvorunder han også blev anklaget for trotskyisme, zionisme og titoisme. Det blev den gang erklæret, at Slansky og 13 medanklagede var af jødisk oprindelse.

R. N. Carew Hunt:

„Kommunismens teori og praksis“.

Forlaget Danmark. Pris: kr. 4,75.

På 223 tættrykte sider gør den britiske sociolog Hunt udmærket rede for kommunismens opståen, udvikling gennem tider og lande, dens idéologi og hårdhændede praksis. Marxisme, Leninisme og Stalinisme belyses fra alle sider, ikke eensidigt, selvom forfatteren ikke på noget punkt skjuler sin egen mening om tingene. Han vurderer, analyserer, kritiserer og viser derigennem, hvordan kommunismens praktik ændres efter de forhold, den skal tjene og passe ind i. Kollektivismen, som er dens inderste væsen, blev under Stalin ændret til læren om: »Socialisme i eet land«, nemlig Rusland, for det havde han brug for, og han tiltvang sig magten ved hensynsløs terror, som en diktator altid vil gøre. Men tanken om verdensrevoultionen er ikke skrinlagt. Stalins dage er forbi, heltedyrkelsen er slut, taktikken er nu en anden; men det er stadig lederne, der bestemmer alt, individet intet. De styrende giver den enkelte alt, hvad man mener, han har brug for — også meninger.

Det er på mange måder en god bog, god at få forstand af; men man bør dog stadig have i tankerne, at den er skrevet af en englænder. Den er ikke let læst; men det lønner sig at læse den, selvom der er visse afsnit, som almindelige mennesker har vanskeligt ved at forstå. Der skal god tid til at tænke over de stærkt optrukne problemer, som bogen handler om.

A. HJORTH HALD

Ofre fra Engelsborg KZ-lejr får nu mindelund

Skal anlægges på Østhusum kirkegård og bliver antagelig færdig til juli

Arbejdet med anlæggelse af en mindelund for de ca. 300 ofre fra Engelsborg kz-lejr, der ligger begravet på Østhusum kirkegård, er nu udskrevet i licitation.

Pastor Detlefsen, der er formand for Forbundet af tyske Soldatergraves Vedligeholdelse i Husum oplyser, at arbejdet er anslået til at ville koste omkring 18.000 mark, hvoraf halvdelen er blevet bevilget som statstilskud. Det øvrige beløb er nu sikret, og hvis alt går efter beregning, vil mindelunden kunne indvies i begyndelsen af juli.

SVEJSERIET „THUBALKA“

Aug. Nielsen

Fredericiavej - Vejle

Telf. Vejle 3052